१०. रंग जादुचे पेटीमधले

A13H1E

• ऐका. म्हणा. वाचा.

रंग जादुचे पेटीमधले इंद्रधनूचे असती,
पांढऱ्यातुनि निघती साती, पुन्हा पांढरे होती. ।।धृ।।

आकाशाला रंग निळा द्या,
छटा रुपेरी वरति असू द्या,
निळ्या अभाळी हिरवे राघू, किती पाखरे उडती. ।।१।।

अवतीभवती काढा डोंगर,
त्यावर तांबुस रंग काळसर,
डोंगरातुनी खळखळ खळखळ निर्झर स्वच्छ वाहती. ।।२।।

चार नेमक्या काढा रेषा,
विटाविटांच्या भिंती सरशा,
लहान-मोठ्या चौकोनांची खिडक्यादारे होती. ।।३।।

लाल लाल कौलारू छप्पर,
अलगत ठेवा वरती नंतर,
गारवेल जांभळ्या फुलांची डुलेल वाऱ्यावरती. ।।४।।

सजले आता तुमचे घरकुल,
पुढति त्याच्या पसरा हिरवळ,
पाऊलवाटेवरून तांबड्या सखेसोबती येती. ।।५।।

रंग जादुचे पेटीमधले इंद्रधनूचे असती,
आनंदाशी जुळवून देतील सदैव तुमची नाती.

– पद्मिनी बिनीवाले

शब्दार्थ : **निर्झर** – झरा. **सरशा** – नीटनेटक्या, उत्तम. **अलगत** – हळुवार. **गारवेल** – फुलांची एक वेल.

शिक्षकांसाठी : कवितेत आलेले पुढील शब्द विद्यार्थ्यांकडून वाचून घ्यावे. जादुचे, घरकुल, पांढऱ्यातुनि, तांबुस, पुढति, अभाळी. कवितेत गेयतेसाठी हे शब्द असे लिहिले आहेत; परंतु मजकुरात लिहिताना जादूचे, घरकूल, पांढऱ्यातुनी, तांबूस, पुढती, आभाळी असे लिहावे, हे विद्यार्थ्यांना समजून सांगावे.

स्वाध्याय

प्र. १. एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

(अ) हिरवे राघू कोठे उडत आहेत?

(आ) निर्झर कोठून व कसे वाहतात?

(इ) चित्रातील भिंती कशा तयार होतात?

(ई) पाऊलवाटेवरून कोण येते?

प्र. २. खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

(अ) इंद्रधनुष्यातील रंगांना 'जादूच्या पेटीतील रंग' असे का म्हटले आहे?

(आ) कवितेत दिलेल्या प्रत्येक रंगाच्या प्रत्येकी पाच-पाच गोष्टींची नावे लिहा.

प्र. ३. खालील शब्दांचे समानार्थी शब्द लिहा.

(अ) आभाळ (आ) निर्झर (इ) राघू (ई) घर (उ) वेल

प्र. ४. तुम्हांला कोणत्या रंगाचे कपडे जास्त आवडतात? ते का आवडतात ते सांगा.

प्र. ५. कवितेत सांगितलेल्या चित्राप्रमाणे चित्र काढा. कवितेत सुचवल्याप्रमाणे रंगांचा वापर करून ते चित्र रंगवा.

प्र. ६. तुमच्या स्वत:च्या घराचे चित्र काढा. घराचे वर्णन करणारी कविता करा.

उपक्रम :

१. पाऊस पडून गेल्यानंतर कधीकधी आकाशात इंद्रधनुष्य दिसते. त्याचे निरीक्षण करा. त्याचे चित्र काढा व रंगवा.

२. सकाळी, दुपारी व सायंकाळी आकाशाचे निरीक्षण करा. त्यावेळी आकाशात दिसणाऱ्या ढगांचे रंग व आकार लक्षात ठेवा. पाहिलेल्या दृश्याचे वर्णन वर्गात करा.

३. परिसरातील घरे, वनस्पती, पाखरे, प्राणी यांचे निरीक्षण करा. तेथे कोणकोणते रंग वापरले आहेत ते पाहा. जास्त प्रमाणात वापरल्या जाणाऱ्या दोन-तीन रंगांची नावे लिहा.

४. परिसरातील घरांच्या खिडक्या, दारे यांचे निरीक्षण करा. त्या तयार करण्यासाठी कोणकोणत्या वस्तू वापरल्या आहेत, त्यांना कोणकोणते रंग दिलेले आहेत याची माहिती मिळवा. वर्गात सांगा.

खेळूया शब्दांशी.

- कवितेत 'खिडक्यादारे' हा शब्द आला आहे. याचा अर्थ 'खिडक्या व दारे' असा होतो. यासारखे आणखी शब्द शोधा व लिहा.
- कवितेत 'सखेसोबती' हा जोडशब्द आला आहे. सखे आणि सोबती दोन्ही शब्दांचा अर्थ एकच आहे. यासारखे शब्द माहीत करून घ्या.

हे करून पाहा.

१. तुमच्या आवडीच्या वस्तू वापरून घराची प्रतिकृती तयार करा. घराच्या वेगवेगळ्या भागांना तुमच्या आवडीचे रंग द्या.

२. वाचा व कृती करून पाहा.

रंग जादुचे पेटीमधले इंद्रधनूचे असती,
पांढऱ्यातुनि निघती साती, पुन्हा पांढरे होती.

कवितेतील या ओळी तुम्ही वाचल्या. त्याचा पडताळा घेण्यासाठी एक छोटासा प्रयोग करा.

एक पुठ्ठा घ्या. त्या पुठ्ठ्यावर दहा सेमी त्रिज्येचा गोल कापा. त्याच्या मध्यभागी छिद्र पाडा. त्या छिद्रात एक लांबट आकाराचा खिळा किंवा सरळ तार घाला. जेणेकरून हा गोल त्याभोवती गोलाकार फिरू शकेल. गोलाच्या केंद्रापासून परिघापर्यंत समान अंतरावर सात रेषा काढा, म्हणजे गोलावर सात सारखे भाग दिसतील. प्रत्येक भागाला एक रंग याप्रमाणे तांबडा, नारिंगी, पिवळा, हिरवा, निळा, पारवा आणि जांभळा असे रंग द्या.

आता खिळा किंवा तार हातात धरून पुठ्ठा गोल फिरवा. गोलाची गती कमी असते, तेव्हा विविध रंग ओळखू येतात. जास्त गती दिल्यावर काय होते, याचे निरीक्षण करा व सांगा.

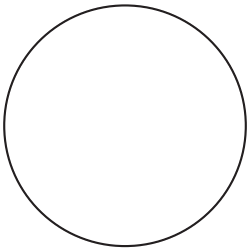

माहिती मिळवूया.

प्रथम श्रेणीचे कोणतेही दोन रंग योग्य प्रमाणात मिसळल्याने द्वितीय श्रेणीचा रंग तयार होतो. द्वितीय श्रेणीचे कोणतेही दोन रंग योग्य प्रमाणात मिसळल्याने तृतीय श्रेणीचा रंग तयार होतो.